

I Hyrje ne Makroekonomi

Ekonomiksi perbehet nga dy feqe kryesore: Mikroekonomia dhe makroekonomia. Ne qender te **mikroekonomise** eshte sjellja e agjenteve individual te ekonomiese. **Makroekonomia** merret me studimin e ekonomise ne teresi, pra studion agregatat ekonomik siq jane: produkti I pergjithshme, punezenia, in inflacioni etj.

Makroekonomia eshte zhvilluar si nevojje per krijimin e politikave te pershtatshme ekonomike per te perballuar inflacionin, papunsine, deficitin ne bilancin e pagesave etj. Ekzistonin dy shkolla me pikpamje te ndryshme dhe gjate ketij shekulli sunduan pikpamjet **klasike dhe kejsiane**.

Per ekonomistet klasik ekuilibri I pergjithshem I ekonomise se nje vendi si dhe punezenia e plote eshte si rezultat I veprimit spontan te tregut.

Mirpo me vone zu fill edhe pikpamja kejsiane qe e kundershonte pikpamjen klasike sidomos pas depresionit te madh. Pra shkolla e kenjsit apo pikpamjet kenjsiane thoshnin se gjendja e ekuilibrit te ekonomise mund te ekzistoj edhe nga mosperdorimi I plot I burimeve. Ai shpallte papunsine se nje smundje te sistemit ekonomik..... gjithashtu me von sunduan edhe pikpamje te tjera ekonomike si **pikpamja monetariste e Friedmanit, shkolla e pritjeve racionale e perfaqesuar nga Barro dhe Llukas** apo shkolla e **anes se Ofertes....**keto shkolla apo pikpamje vazhduan te qendrojne mirpo me se shumti pas viteve te 80-ta eshte verejtur nje fuqizim I mendimit **NeoKenjsian**. Keta kembengulnin ne mundesin e e deshtimeve te tregut dhe te disekuilibre te qendrueshem, sidomos ne mundesin e mosperdorimit masiv te burimeve edhe ne kushtet e ekuilibrit, pra edhe ne nevojjen e nderhyrjes se shtetit ne ekonomi.

Konceptet kryesore makroekonomike- nje koncept kyq makrekonmik eshte edhe *produkti I pergjithshem*, qe eshte mates I vleres se produkteve perfundimtare te prodhuara ne nje ekonomi, dhe tregeusi me I perdorur I produktit te pergjithshme eshte produkti I brendeshem bruto(GDP). Dhe per te llogaritur GDP duhet te dime sasist e produkteve perfundimtare te prodhuara gjate periudhes se kerkuar dhe nivelin e qmimeve te produkteve. Mirpo meqense qmimet ndryshojne nga periudha ne periudhe athere per te krahasuar GDP-t e periudhave te ndryshme ne perdorim ose qmimet e periudhes paraprake ose periudhes korente apo vijuse. Dhe GDP I llogaritur ne baze te qmimeve korente quhet **GDP nominal**, ndersa GDP llogaritur ne baze te qmimeve baze apo paraprake quhet **GDP REAL**.

Punezenia dhe papunsia jane nder konceptet e rendesishme makroekonomik. Ajo pjese e forces puntore qe nuk eshte e zene me pune perben te papunet shprehur ne perqindje perben normen e papunsise. Gjithashtu concept tjetet I rendesishem eshte e **inflacioni**.

Ndersa *objektivat* kryesore te makroekonomise jane:

Punezenia e plote

Qendrueshmeri qmimesh

Zhvillim I balancuar rajonal

Bilanci I pagave

Rime te pershtatshme te rrijets afatgjate.

Ndersa mjetet qe perdor qeveria per te realizuar objektivat e saja ekonomike quhet edhe *instrumente politike* te cilat jane:

Politika fiskale- qe konsiston ne perdorjen e *taksave* te cilat reduktojne te ardhurat e njerzve, duke ndikuar ne uljne e shpenzimeve per konsum dhe uljne e GDP, si dhe ato ndikojne ne qmimet e mallrave, *shpenzimeve qeveritare* qe ndikojne ne nivelin e shpenzimeve ne ekonomi, pra edhe ne nivelin e GDP edhe per nivelin e infalcionit edhe per nivelin e punezenies.

Politika monetare- qe e udhheq BANKA QENDRORE e cila kontrollon oferten monetare duke ndikuar keshtu ne nivelin e normave te interesit. E norma e interesit ndikon ne nivelin e investimeve, ne kurset e kembimit valuator etj.

Politika e te ardhurave- qe quhet ndrzshe edhe politika PAGE-QMIM. Pra ben kontrollimin e forte te paagve dhe qmimeve nga qeveria.

Politikat ekonomike e mardhenieve me jasht-ku perfshihen politikat tregtare, valutore.

Matja e produktit te pergjithshem- koncepti themelor i makroekonomise shte produkti i pergjithshem me ane te te cilit mund te gjzkojme gjendjen e ekonomise dhe dinamike e saj ne pergjithsi. Tregeusi i produktit te pergjithshme jep si baz si per vlersimin e politikave ekonomike ashtu edhe per vlersimin e gjendjes seekonomise dhe se a duhet te nerrmirret diq per permisimin e saj, si dhe me ane te produktit te pergjithshem mund te bejme krahasimin e ekonomise me vendet e tjera. Llogartija e produktit te pergjithshem ndesh me problemin e agregimit, pra te perfshirjes se produktit te te gjitha frimave ne vleren e produktit te pergjithshem...

Vlera e produktit te pergjithshe mundt te matet ne tri menyra:

Menyra e prodhimit: sipas kesaj menyre behet duke mbledhur vleren perfundimtare te mallrave dhe sherbimeve te prodhuara ne nej vend dhe kz product I pergjithshme quhet **Produkti kombetar**.

Menyra e shpenzimeve- sipas kesaj menyre vlera e produktit te pergjithshme llogaritet duke mbledhur te gjitha shpenzimet e subjekteve te ndryshme per blejne e mallrave dhe sherbimeve perfundimtare. Perfitohet keshtu tregeusi I **shpenzimeve kombetare** qe perfaqeson shumen e konsumit te mallrave dhe sherbimeve te prodhuara ne nje vend, investimeve private, shpenzimeve qeveritare dhe eksporteve **neto**.

$$\underline{E=C+I+G+NX.}$$

Menyra e te ardhurave- vlera e produktit te pergjithshem llogaritet duke mbledhur te gjitha te ardhurat e te gjit zotruesve te faktoreve te prodhimit, te perdorur si per prodhimin e mallrave perfundimtare ashtu edhe per prodhimin e mallrave te ndermjetme. Tregeusi I te **ardhurave kombetare** perfshin: taksat indirekte mbi fitimin e biznesit, kompenzimet e punonjseve, fitimet korporative, interesi neto, etj.

Produkti kombetare=te ardhurat kombetare dhe shpenzimet kombetare

Ne llogarijen e produktit te pergjithshem mund te perfshihen ose investimet neto ose investimet bruto. Kur perfshihen investiet bruto kemi **(GNP)-Produkti kombetar bruto**, **(GNE)-shpenzimet kombetare bruto**, **(GNI)-te ardhurat kombetare bruto**.

Kur perfshihen investimet neto kemi **(NNP)-produkti kombetar neto**, **(NNE)- shpenzimet kombetare neto dhe (NNI)-te ardhurat kombetare neto**

$$\underline{NNP=GNP-amortizimi, NNE=GNE-amorizimi, NNI=GNI-amortizimi}$$

Disa idnetitete te rendesishme makroekonomike- ne piknisje eshte identiteti
GNP=GNE=GNI...

ARBER HOTI